

ni najhujše. Le par prevodov smemo imenovati, da so se mu po vsebini posrečili. Iz sonetnega venca je prevel v drugačnem metru „magistrale“ z akrostihom: „Primikovej Juli“! „Sonete nesreče“ je svojevoljo raztepel, kakor je našel to pri Ganglu. Značilno je, da je prevel vse one pesmi, ki jih ima Gangl, razen „Zdravljice“ in „Uvoda“ in „Krstu pri Savici“. Zunanjo obliko je velikokrat izpremenil, moških rim sploh ni nikjer pridržal, ker se protivijo duhu srbskega jezika. —

Aškerčeva dikcija je preprosta in lahko razumljiva, zato sta uspela prevoda mnogo bolje (Moja Muza, Najlepši dan). Da nežna lirika Zupančičeva izgubi v vsakem prevodu, je jasno, posebno pa še pri takem nespretnem prevajalcu, kakor je Stanimirovič. Naposled še vprašamo: Ali je prevajenje iz tako sorodnih jezikov, kakor so jugoslovanski, potrebno? Naj izda „Matica Hrvatska“ prvega jugoslovanskega lirika, pesnika svetovne slave, našega Prešerna v izvorniku s hrvatsko razlago!

Dr. Vinko Zupan.

Slovensko gledišče v Ljubljani. A. Drama. Ker je bila v predpustnem času godba Slovenske Filharmonije večkrat drugod zaposlena, je tako preostalo nekaj več večerov za dramske predstave; zakaj že nekaj časa se da zasledovati to načelo pri sestavi repertoarja: drama naj se igra takrat, kadar ne utegne godba sodelovati v gledišču. To dejstvo, samo na sebi jako neumetniško, moramo poudariti; kajti ono nam daje merilo, po katerem smemo presojati kulturno stališče našega gledišča. Vse kaže, da ima edinole lahkokrila muza operete in kvečjemu lahke opere pri nas prihodnost, pač zato, ker vleče, ker polni blagajno in zadovoljuje veselo zabavo zahtevajoče občinstvo. Da pa resne stvari, najsi bodo slovanske ali francoske ali norveške ali kakršnekoli, ne najdejo pri nas zasluženega odziva, se je jasno pokazalo v zadnjih štirih tednih. Ko so igrali glupo nemško burko, ki se poleg neslane dovtipnosti odlikuje še po častivredni starosti, mislim namreč „Robert in Bertram“ (5. in 8. febr.), in ko so se (13 febr.) pop. zopet uprizorili velepriljubljeni Rokovnjači, takrat so igralci za svoje burkaste vloge želi obilo odkritosrčne pohvale od veselo razigranega občinstva. A koliko praznin zeva po vseh prostorih, kadar pride na oder delo, ki ali še nima med nami svoje tradicije in pa bi bilo treba zanj tolči na veliki boben kričave reklame! Zakaj ime avtorja še ne vleče: Björnson in Maeterlinck sta v naših razmerah ravno tako malo vabljiva, kakor Gabriela Zapolska ali Henry Bataille. A če že pri prvih dveh ne vleče njiju ime, bi smeli pričakovati, da bo pri nas mikalo vsaj delo poljske pisateljice, ker se čujejo včasih glasovi, ki žele, naj se goji slovanska drama —, ali da bo napolnila gledišče moderna francoska drama, ki ima celó reklamsko prikrojen naslov. A vse nič ne pomaga! „Logarjeva Krista“ z živo srnico in „Ločena žena“, že po imenu interesantna, to je vse kaj drugega!

Začnimo s poljsko komedijo v treh dejanjih, z „Moralo gospe Dulske“, ki jo je spisala Gabriela Zapolska in prevedel Fr. Kobal. Komedija v dobrem pomenu besede je ta igra, ki bi jo nazivali lahko igrokaz, da niso nekatere osebe v njej preveč enostransko označene, da ne rečem karikirane. Že gospa Dulska sama, predstaviteljica in zagovornica tiste pripravne morale, ki smatra vse za dovoljeno,

da se le ne izve, da ni škandalov in javne govorice, je tak tip. Skratka: vse uma-zano perilo ostani doma! Kaj ji mar, če stanuje v njeni hiši lahkoživka, ki spre-jema galantne obiske? Da le točno plačuje najemščino. Kaj ji do tega, da njen sinko Zbyszko ljubimkuje z domačo dekle Hanko? Da le po noči ne popiva po mestnih beznicah in ne zapravlja denarja in zdravja. Doma sme početi, kar hoče. In baš ta njena oportunska morala povzroči v hiši veliko zdražbo; Hana mora iz hiše, še preden bi se razneslo, da se je spečala z neugnancem Zbyszkom. Kamen se odvali razgnevljeni gospe Dulski od srca, ko se da Hana s tisoč kronami za vedno odpraviti. Da se le nič ne izve. Težko gre skopi ženščini izpod palca tistih tisoč kronic; saj je izprva mislila, da se bo dalo vse s tridesetimi opraviti. A da je le njena hiša na videz čista. To je ne skrbi več dalje, kaj se bo zgodilo z zapuščeno Hano in njenim revnim otrokom. Stvar je za topočutno žensko končana in s prav tisto odvažno skrbnostjo nadaljuje gospa Dulska svoje hišne opravke koncem igre, s kakršno pričanja 1. dejanje, budeča po hiši posle in otroke. Prav, kakor bi se med tem ne bilo nič zgodilo. — Gospo Dulsko je igrala gospa Bukšekova s prav dobrim umevanjem hvaležne vloge, zanikarnega Zbyszka, njenega nadebud-nega sinka, pa g. Nučič, ki je znal pogoditi naturalistično maniro svoje vloge, kakor tudi gpč. Kandlerjeva (Hanka) in gpč. Winterjeva (sestra gospoda Dulskega). No, ta gospod Dulski (g. Molek)! V komediji je sicer treba slične osebe, a kakršna je ta, se že bliža karikaturi moškega. Ves čas molči, mora molčati, terorizem njegove ljubeznive ženke ga je napravil za smešno in pomilovanja vredno šlevo. Le enkrat v vseh treh dejanjih se ta trpeči molkun osmeli, da si dá duška v neznosni mōri svoje okolice; takrat pa kar bruhne iz njega oprostilna kletvica: „Hudič naj vas vse vzame!“ Obe hčerki Dulske, Hesja in Mjelja, sta psihološko zanimivi nasprotji: ena pregodno pōzre, druga pa negodna sanjarka. —

Zanimiv literarni večer smo imeli 29. jan. Takrat smo videli prvič na našem odru najpomembnejše dramatsko delo norveškega pisatelja Björnsona, „Preko m oči“, igrokaz v dveh dejanjih. Tu treba takoj pristaviti, da se je pri nas uprizoril le I. del te drame, ki je izšel že l. 1883. V nekako kritični dobi so predstavili našemu občinstvu Björnsona; kmalu nato se je po kulturnem svetu bliskoma raz-širila vest, da je sivolasi 77 letni stavec, eden najgenijalnejših reprezentantov člove-škega rodu, za vedno zatislil svoje oči. V velikem dunajskem listu je novi ravnatelj dvornega gledišča, baron Berger, objavil tri redi obsegajoč nekrolog, slaveč spomin velikega mrtveca. A novica je bila prenagljena; po smrtnica se je izkazala za pred-smrtnico. In en dan pred našo uprizoritvijo so v dvornem gledišču dunajskem prvič igrali najnovejše delo Björnsonovo, tridejansko veseloigro „Če mlado vino cvete..“; režijo je vodil starejši Björnsonov sin Björn. Tam predstavljajo to veselo-otožno proslavo mladostne moči že ves ta mesec v presledkih, pri nas pa je že enkratna predstava „Preko moči“ presegla naše moči. Drama, v kateri igra glavno vlogo vera v čudeže ali, če hočete, vera v sugestivno moč molitve vernega človeka, v kateri se izražajo misli, segajoče v transcendentalno življenje človeške duše, v kateri delujejo moči, vsakdanjemu pojmovanju tuje, v kateri delujoče osebe globokoumno razmotrivajo o bistvu vere in vernosti, v kateri je treba tako osredo-točene pozornosti in lahkotne dovzetnosti na strani gledalcev, kakor vestnega znanja in pojmovanja vlog na strani igralcev, taka drama pri nas ne more splošno prodreti. Le tisti, ki se je po pazljivem čitanju pripravil na igro, ki je doumel značaj župnika Sanga in njegove žene Klare ter razpoloženost njih protestantskih duhovnikov in zmisel disputacije, je užival pri predstavi; drugi pa niso mogli slediti globoko-

umnemu dialogu, posebno ne pri preveč pritajeni govoricah igralk in igralcev, osebno še radi tega ne, ker je ali cenzor ali dramaturg v 2. dejanju precej veliko črtal. Sicer je bila igra dobro pripravljena, zlasti glavni dve vlogi, župnik Sang (gospod Ignacij Borštnik iz Zagreba kot gost) in njegova žena Klara (gdč. Winterjeva) sta s svojo iskreno igro znatno pripomogla, da je sicer težavno delo dokaj dobro uspelo. V tehničnem oziru moramo pripomniti, da se je premalo skrbelo za grandiozni zaključek obeh dejanj, posebno malo v drugem. Zakaj kakor učinkuje v prvem vse razdirajoči pojav elementarne sile, ko se utrga plaz od gore, vse pod seboj rušec in uničujoč, tako bi se morala konec igre, ko se dogodi čudež in preden se zgrudita Sang in žena Klara drug ob drugem, porabiti vsa sredstva, ki jih zahteva pesnik sam: petje v cerkvi, zvonjenje, hiša se napolni z ljudmi, vse kliče in vpije „aleluja“ „s tako slavnostno močjo, kakor da bi peli tisoči“. Zato pa konec ni dosegel nameravanega učinka, ampak je medlo propadel. Še bolj intimen prikaz tega večera je bila Maeterlinckova enodejanka „Vsiljenec“. Kdor ni z vsemi svojimi čuti pazil na fino stopnjevanje dramskega razvitka, kdor ni dognal vseh še tako malenkostnih motivov, ki jih porablja avtor za karakterizacijo senzitivnega deda, ki ima kot slepi starič zmožnost doznavanja razvito do bolester občutljivosti, tega je ta skoro mistična stvar francosko piščoega Flamca razočarala. Maeterlinck se bavi tu očividno s psihološkim problemom. Vsi domači, zbrani v motno razsvetljeni sobi, pričakujejo ponočnega obiska sorodnice. V sosedni sobi leži bolnica v otroški postelji. In res čuti slepi ded, da nekdo prihaja: slavci na vrtu so utihnili, zdi se mu, da se vrata odpirajo, da kleplje nekdo koso, da pojema luč, da je vstopil nekdo v sobo, da je že v njih družbi: nekdo se je vtihotopil v hišo. Te zavesti si ne da izgovoriti. Kar se odpro vrata sosedne sobe; usmiljenka javi smrt bolnice. Smrt je tista „vsiljenka“. — Tako bi se moral glasiti slovenski naslov; seveda nemški „Tod“ je moškega spola, a francoski se glasi L' intruse. Prevod je oskrbel Bolka Fran. — Nelahko vlogo občutljivega slepca je igral g. Nučič. Za tako podrobno izdelan značaj je treba študij in Nučiču se je videlo, da se je z vnemo zavzel za svojega „deda“; žal, da se drugi igralci niso uživali v tesnobno okolje, ki jih je obdajalo. Bolj ko kje drugod je treba pri taki sliki enotne ubranosti.

Končno še nekaj besed o francoskem igrokazu „Gola ženska“, ki so ga uprizorili 6. febr. Henry Bataille nazivlje svoje delo „La femme nue“, s čimer pa se ne krije slovenski naslov, ki mi ga je dal prevajatelj A. K. V tej skrbno izvedeni sliki iz življenja francoskih umetnikov so imeli naši igralci prav ugodno priliko, da se izkažejo. Slikar Bernier (g. Nučič) dobi svetinjo in nagrado za svojo sliko „Naga ženska“. Zdaj je rešen skrbi za svoj obstanek; tudi hoče poročiti svojo ljubico in model Lulú (gdč. Winterjeva). A vmes poseže lokava kneginja de Charbran (gdč. Kandlerjeva), ki s čarom svoje strasti odtuji Bernierja njegovi nevesti. Ostavljeno dušno in telesno potrto Lulú reši končno njen prejšnji ljubimec Rouchard (g. Ilčič) iz zapuščenosti, češ, da on pobere „sveženj, ki ga je Bernier proč vrgel“. S tem se drama, polna efektnih prizorov, konča. Najzanimivejše je tretje dejanje, posebno nastop med knezom (g. Bohuslav) in obupajočo Lulú ter razgovor obeh knežjih zakonskih. G. Bohuslav je dobro pogodil starega, trezno mislečega, hladno računajočega kneza in njega skoro neverjetno nebrižnost; tudi ostali omenjeni igralci so ugajali, posebno gdč. Winterjeva, ki je imela nelahko vlogo, predočiti žensko dušo v najrazličnejših odnošajih: zdaj veselja in sreče prekipevajočo, zdaj ob pretečih prepadih tavajočo, zdaj od bolesti in gneva ihtečo, kakor se pač dogaja v življenju.

W.